

Vedlejší věty příslovečné způsobové (Modalsätze)

Tyto vedlejší věty vyjadřují, JAKÝM ZPŮSOBEM dochází k ději věty řídící.
Ptáme se na ně WIE/JAK?

Tvoří několik skupin se specifickým významem:

- **Věty instrumentální (Instrumentalsätze)**

Udávají prostředek/instrument k uskutečnění děje věty řídící.

Spojky: *indem*¹ (tak, že/tím, že), *dass* - ve větě řídící stojí slovo/korelát *dadurch* nebo *damit* – analogie s češtinou (tak, že/tím, že)

Indem wir Grammatik üben, verbessern wir unsere Kenntnisse. Dadurch, dass wir Grammatik üben, verbessern wir unsere Kenntnisse. (Tím, že procvičujeme gramatiku, zlepšujeme své znalosti.)

Wir verbessern unsere Kenntnisse, indem wir üben. Wir verbessern unsere Kenntnisse dadurch, dass wir üben. (Zlepšujeme své znalosti tím/tak, že procvičujeme gramatiku.)

- **Modální věty označující chybějící okolnost (Modalsätze des fehlenden Begleitumstandes)**

Označují okolnost děje věty řídící, která chybí/nerealizuje se.

Spojka: *ohne dass*² (aniž)

Der Junge betrat das Zimmer, ohne dass ihn jemand bemerkte. (Chlapec vstoupil do pokoje, aniž si ho někdo všiml.)

Pokud má označení chybějící okolnosti s řídící větou společný podmět/subjekt, tvoří se obvykle **infinitivní konstrukce s ohne a infinitivem s zu**. V infinitivní konstrukci není podmět, protože stojí již ve větě řídící:

Der Junge betrat das Zimmer, ohne zu grüßen. = Er grüßte nicht (Chlapec vstoupil do pokoje, aniž pozdravil. = nepozdravil)

V infinitivních konstrukcích označujících děj předcházející ději věty řídící je možné/vhodné použít pro zdůraznění předčasnosti užití infinitiv minulý:

¹ Spojka *indem* se používá i v časových větách ve významu *während* (zatímco).

² Tato spojka vyjadřuje negaci (zápor), ve větě další negace nestojí.

*Ich kam zur Arbeit ohne geschlafen zu haben. (Přišla jsem do práce (ráno),
aniž jsem spala (v noci).)*

- **Substitutivní věty a infinitivní konstrukce (Substitutivsätze)**

V některých učebnicích a zjednodušených gramatikách bývají k modálním větám nesprávně řazeny i vedlejší věty označující děj, který se nerealizuje a je nahrazen dějem věty řídící (většinou méně vhodným).

V těchto vedlejších větách stojí spojka (an)statt dass a za předpokladu shodného podmětu s větou řídící vzniká zpravidla infinitivní konstrukce s (an)statt a infinitivem s zu. Žádoucí děj vedlejší věty/infinitivní konstrukce je nahrazen nežádoucím dějem věty řídící. Substitutivní konstrukce nemají způsobový charakter.

Statt dass sie lernt, geht sie in die Kneipe. Statt zu lernen, geht sie in die Kneipe. (Místo aby se učila, jde do hospody. = Neučí se, místo toho jde do hospody).

- **Srovnávací věty (Vergleichssätze/Komparativsätze)**

Vyjadřují srovnání s dějem věty řídící. Ptáme se na ně **WIE/JAK?**

- **Reálné srovnávací věty (reale Vergleichssätze/Komparativsätze)**

- reálné srovnání stejného stupně – spojka je **wie** (jako), ve větě řídící stojí (genau)so:

Heute ist es (genau)so kühl, wie es gestern war. (Dnes je stejně chladno, jako bylo včera.)

- reálné srovnání nestejného stupně – spojka je **als** (než)

Heute ist es noch kühler, als es gestern war. (Dnes je ještě chladněji, než bylo včera.)

- **Nereálné srovnávací věty (irreale Vergleichssätze/Komparativsätze)**

- nereálné srovnání³:
 - spojky **als ob** (jako by), **als** (jako by – po této spojnici následuje určité sloveso)

³ Problematika nereálných srovnání je složitější: více spojek, více možných slovesných tvarů. Budete se jimi zabývat na vyšším stupni pokročilosti.

- sloveso ve vedlejší větě je v konjunktivu, jehož tvar závisí na **časové relaci** s větou řídící:
 - **současnost**: konjunktiv préterita u **haben, sein, werden** a modálních sloves (tvary **hätte, wäre, würde, dürfte, könnte, möchte, müsste, sollte, wollte**), **würde+infinitiv** u ostatních sloves:

*Du gibst so viel Geld aus, **als ob** wir Millionäre **wären/als wären** wir Millionäre. (Utrácíš, **jako bychom** byli milionáři. = nejsme milionáři)*

*Er tut so, **als ob** er mich nicht **sehen würde/als würde** er mich nicht **sehen**. (Dělá, **jako by** mě neviděl. = vidí mě)*

- **předčasnost**: konjunktiv plusquamperfekta (**hätte/wäre+příčestí minulé**):

*Ich fühle mich so, **als ob** ich die ganze Nacht nicht **geschlafen hätte/als hätte** ich die ganze Nacht nicht **geschlafen**. (Cítím se, **jako bych** celou noc nespala. = ale spala jsem)*

*Heute benimmt sie sich, **als ob** gestern nichts **passiert wäre/als wäre** gestern nichts **passiert**. (Dnes se chová, **jako by** se včera nic nestalo. = něco se stalo)*

- **Věty s je-desto (čím-tím)⁴**

Struktura souvětí:

Je + stupňovaný tvar přídavného jména/příslovce.....určité sloveso,
desto + stupňovaný tvar přídavného jména/příslovce + určité sloveso.....

Část s *je (čím)* je formálně vedlejší věta s určitým slovesem na konci, část s *desto (tím)* je formálně hlavní věta:

*Je mehr er trank, **desto** lauter wurde er. (Čím víc pil, **tím** byl hlasitější.)*

*Je älter wir sind, **desto** langsamer sind wir. (Čím jsme starší, **tím** jsme pomalejší.)*

Stejný význam i strukturu jako konstrukce s *Je-desto* má i méně častá konstrukce s *Je-umso*:

*Je älter wir sind, **umso** langsamer sind wir. (Čím jsme starší, **tím** jsme pomalejší.)*

⁴ U tohoto typu souvětí je problémem slovosled.

